נותן לו דמי חטין קטנית רובע עפורית פחות מרובע ועפרורית רובע לא והא תניא א)המוכר פירות לחברו חטין מקבל עליו רובע קטנית לסאה שעורים מקבל עליו רובע נישובת לסאה עדשים מקבל עליו רובע עפרורית לסאה מאי לאו הוא הדין לחטים ולשעורין שאני עדשים דמיעקר עקרי להו אלא טעמא דעדשים דמיעקר עקרי להו אבל חטי ושערי לא תפשוט מינה חטי ושערי דעפרורית לא מקבל לעולם חטי ושערי מקבל עפרורית עדשים איצטריכא ליה דסלקא דעתך אמינא כיון דמיעקר עקרי להו יותר מרובע נמי לקבל קא משמע לן אמר רב הונא ב)אם בא לנפות מנפה את כולו אמרי לה דינא ואמרי לה קנסא אמרי לה דינא מאן דיהיב זוזי אפירי שפירי יהיב ורובע לא טרח איניש יותר מרובע טרח איניש וכיון דטרח טרח בכוליה ואמרי לה קנסא רובע שכיח יותר לא שכיח ואיהו הוא דעריב וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה (סימן כל תרי שטרי דראבין בר רב נחמן אונאה וקבלנותא) מיתיבי א׳ ג)כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט סברוה דרובע דכלאים כיותר מרובע דהכא וקא תני ימעט לא רובע דכלאים כי רובע דהכא דמי אי הכי אמאי ימעט משום חומרא דכלאים אי הכי

אימא

נותן לו דמי חטין. שהרי הפסידו במדה דאיהו הוה מזבין ליה עם החטין דעפרורית מקבל לוקח אבל לחזור ולערב אינו יכול דהשתא עושה עולה בידים וכתיב (ויקרא יט) לא תעשו עול וגם לוקח לא מחיל אלא מה שנתערב מעצמו עם התבואה בע"כ של מוכר וכשבורר הצרור ומשליך חוץ היזק בידים הוא שאותן צרורות היו לו שוין כמו חטין וא"ג לא חשיבי ליה היזק גמור דמ"מ הן גופן אינן שוין כלום ליחייב מיהא משום דינא דגרמי כגון השורף שטרותיו של חבירו והמקדש בכרם והזורע כלאים בשדה חבירו דנהיא שעתא קגזיל ליה מיד ממונו אע"פ שאינו ניכר *דהא פסקינן הלכתא בב"ק (דף ק.) [כר"מ דדאין דינא דגרמי ואמרינן נמי התם הוה עובדא וכפייה לפרס לרב אשי ואגבייה כי כשורא גללמי (שם נח:) וגרמא בנזקין דקיי"ל(ג) דפטור היינו כגון שולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן שההיזק ניכר אבל אינו עושה אותו בידים אלא גורם עכשיו שיבא היזק ממילא לאחר זמן אבל דינא דגרמי בידים הוא מזיק אלא שאין ההיזק ניכר]: ומשני **קטנית מקבל עליו רובע.** כדתני רב קטינא אבל עפרורית פחות מרובע משהו הוא דמקבל אבל רובע בעפרורית כיתר מרובע בקטנית לא מקבל: **חטין מקבל עליו כו'.** כלומר אם חטין מוכר לו מקבל עליו לוקח כו'. קטנית אורחיה לגדל בחטין ונישובת בשעורים ועפרורית בעדשים. נישובת קש שנזרה בנישוב: **מאי לאו הוא הדין לחטין ושעורין.** דמקבל עליו רובע עפרורית והאי דקתני לה גבי עדשים אורחא דמילתא קתני שמיני טנופת הללו מצוין זה בכה וזה בכה: **דמיעקר עקרי להו.** ולא קוצרין הלכך שכיח בהו עפרורית טפי: **אלא טעמא כו'.** כלומר כיון דאמרת דמיעקר עקרי להו והלכך שכיח בהו עפרורית טובא א"כ לוקח נקט בעדשים רובע עפרורית משום דשכיחי בהו אבל חטי ושערי אין לומר רובע עפרורית דהא לא שכיח כ"כ תפשוט מיהא סיוע לדברין שהיית מתרץ עפרורית פחות מרובע דאם איתא דה"ה לחטי ושערי ליתני רובע עפרורית בחטין ולא אמינא כ"ש בעדשים: **לעולם.** אימא לך חטי ושערי מקבל רובע עפרורית ודקשיא לך ליתנייה גבי חטין וכ"ש עדשים בעדשים איצטריכא ליה כו': **אמר רב הונא אם בא.** לוקח להקפיד בטנופת דנראה בעיניו שיש בו טנופת יותר מרובע ובא לוקח לנפותו לדעת אם יש שם יותר מרובע ונמצא בו יותר: **מנפה את כולן.** ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות ולא יאמר רובע כבר מחלת והמותר אשלם לך: **אפירי שפירי יהיב.** דלא מחיל טנופת כלל אלא מפני שטורח הוא לנפותו בשביל דבר מועט והלכך כי ליכא אלא רובע לא טרח לוקח לנפותו דלי אמר ליה מוכר ללוקח אני אומר שפירות יפין הן ואם תאמר אינן יפין או טרח ונפה אותם או אייתי ראיה כמה יש טנופת ואשלם לך ובשביל רובע לא טרח דילא שכרו בהפסד טרחו אבל כי איכא יותר מרובע טרח לוקח לנפותו וכיון דהתחיל לטרוח טורח ומנפה את כולו דדבר קל הוא לגמור הניפוי מאחר שהתחיל והלכך לא מחיל ומיהו היכא דליכא אלא רובע אם בא לנפות הרי בטלה דעתו ופטור מוכר: **ואמרי לה קנסא.** דמן הדין אפי' טפי מרובע מחיל איניש ואפירי דלאו שפירי מכל וכל יהיב לוקח זוזי שיודע הוא דלכך תבואה להיות בה טנופת ומחיל הלכך רובע לא קנים דהא שכיח וליכא למימר דערובי עריב בידים אבל יתר מרובע לא שכיח בתבואה וליכא למימר דאיהו המוכר הוא דעריב בידים וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה דליכא למימר כוליה עירב. ונפקא מינה דאי ידעינן ביה דלא עריב אפי' טפי מרובע הוי מחילה וקנה לוקח והיינו דליכא בין דינא לקנסא: **מיתיבי.** אלישנא קמא דאמרי ליה דינא קפריך ולא אקנסא: **כל סאה.** תבואה שיש בה רובע הקב ממין אחר ימעט דלא ליהוי רובע ואח"כ יזרענו וכן פי' רבינו חננאל. א"נ נזרעו אלא שלא נשרשו עדיין ימעט אבל אם נשרשו אין להם עוד תקנה שכבר נאסרו בהשרשה כדנפקא לן בפסחים בפרק כל שעה (דף כה.) מהמלאה [דברים כב] והזרע זרוע מעיקרו בהשרשה ובספרי(ז) נמי תניא לה בהדיא התבואה משתשריש: **סברוה דרובע דכלאים.** האוסר התבואה משום כלאים חשוב הוא מן התורה ולא בטיל כי היכי דחשיב יותר מרובע טנופת לגבי מכירה דלא בטיל והוא הדין דפחות מרובע דכלאים בטל כרובע דטנופת: **וקתני ימעט.** ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו פחות מרובע. ואע"ג דאיסור כלאים חמור הוא שאין ב"ד יכולין להפקיע איסור אפ"ה לא מחמרינן ביה למימר דכיון דטרח ליטרח בכוליה לנפותו כולו כ"ש גבי מכירה דקיל שהרי ב"ד יכולין להפקיר ממון של זה לחבירו דהוו להו למימר ימעיט ויעמידנו על שיעור הבטל דהייטו רובע ואע"ג דאפירי שפירי יהיב איניש זוזי ובטפי מרובע עביד דטרח בכוליה ולא מחיל אפ"ה כיון דרובע מחיל איניש בטפי מרובע נמי יעמידנו על רובע ולא ינפה את כולו וקשיא לרב הונא דאמר מנפה את כולו. ומיהו הוה מצי לתרוצי דלא דמי טעם דטנופת לטעם דכלאים כל כך דהתם במחילה תליא מילתא דרובע מחיל איניש משום טרחא אבל יותר מרובע לא מחיל איניש אפי' פחות מרובע שבו דנקל לו לטרוח בכולו מאחר שמתחיל אלא דעדיפא מינה קמתרץ ליה: **כרובע דהכא דמי.** דשניהן בטלין מן הדין והלכך די במיעוט דהא אפי' מיעוט לא הוה צריך דהא בטיל אלא חומרא בעלמא הוא כדמפרש ואזיל אבל יותר מרובע דכלאים אימא לך שאם בא למעט ממעט את כולו: **אי הכי.** דמשום חומרא דכלאים ממעט ולא מן הדין:

אימא

נותן לו דמי חטין. פי' ריב"ם דהיינו כר"ש דאמר (ב"ק נח:) דבר הגורם לממון כממון דמי דמחייב בגזל חמץ ועבר עליו הפסח ד)[וכא אחר ושרפו] ולר"י נראה דאתי אפי' כרבנן דהתם ודלאו כממון דמי שאינו שוה לשום אדם כלום אלא (א) ה)לגזילה ליפטר בו אבל הכא הוי כאילו גזל חטין עצמן שהוא מוכר צרורות לכל אדם כמו חטין ולא דמי לשורף שטרותיו של חבירו (ב) דהתם ו) ניירא בעלמא הוא דקלא ליה ולא את החוב:

סאה שיש בה רובע ימעט. פי' ר"ש ימעט ואח"כ יזרענו א"נ אם נזרעו ולא נשרשו עדיין ימעט אבל אם נשרשו אין להם תקנה שכבר נשרשו ונאסרו בהשרשה ואין נראה דלשון ימעט משמע שכבר (ג) נשרשו ור' יוסי נמי דקאמר יבור משום דמיחזי כמקיים כלאים וקודם שנזרעו לא מיחזי כמקיים כלאים ועוד דבפרק קמא דמ"ק (דף ו. ושם) מייתי לה בהדיא על זרעים המחוברים אלא דנראה דמיירי הכא במחוברים לקרקע ומה שפירש דאם נשרשו אין להם תקנה אגב חורפיה לא עיין דלא אמר הכי פרק כל שעה (פסחים דף כה.) אלא גבי כלאי הכרם אבל כלאי זרעים מותרין הן באכילה ובהנאה ז) כדמשמע פרק כל הבשר (חולין דף קטו.) דפריך אלא מעתה כלאי זרעים ליתסרו דהא כל שתיעבתי לך הוא ומשני מה בהמתך היוצא ממנה מותר אף שדך כן ואלישנא דקנסא פריך דקתני ימעט ולא קנסינן פחות מרובע אטו רובע אבל אלישנא דדינא לא מצי פריך דלא דמי דהתם משום דטפי מרובע לא מחיל כו' כדפירש ר"ש גופיה דה"מ לשנויי הכי ומיהו יש ליישב דפריך נמי אלישנא דדינא שפיר דכל שדרך בני אדם להסיר כלאים הוי אם לא הסירם ולכך הואיל ודרך בני אדם כשבאין לנפות מנפין הכל בכלאים נמי ליהוי כלאים עד שיסיר הכל מכל מקום ללישנא דקנסא מיושב טפי והוי מצי לשנויי דסבר כר' יוסי דאמר יבור אלא רוצה להעמיד כדברי הכל:

אימא

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' יא סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן רכו ספי' א:

יח ג מיי' פ"ג מהל' כלאים הל' ח סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצז סעיף ה:

רבינו גרשום

עפרורית רובע לא מקבל והתניא וכו' רובע נישובת. היינו אבק קש שנישוב: עדשים מקבל עליו רובע עפרורית. אלמא דעפרורית מקבל רובע וקשיא. ומשני לעולם בשאר פירות פחות מרובע מקבל רובע לא מקבל ושאני עדשים דקתני דרובע מקבל משום דמיעקר עקרי להו עם השרשין מן האדמה ומייתי בהו עפרא. אבל חיטי ושערי ושאר פירי דחצדי להו מיחצד ולא מייתי עפרא בהדיה פחות מרובע מקבל רובע לא מקבל. השתא דוק מינה טעם דעדשים רובע מקבל משום דמיעקר עקרי להו אבל חטי ושערי לא מקבלי רובע. השתא לפשוט מינה דעפרורית דחטי ושערי רובע לא מקבל אבל פחות מרובע מקבל. והכי נמי אמר רב קטינא דפחות מרובע מקבל. והאי מילתא בניחותא גרסי' לה. ומקשי' לא לעולם מהא לא תפשוט דחטין ושעורין רובע ממש מקבל עפרורית ועדשים אצטריכא ליה למתני דסד"א וכו' קמ"ל דאפי' הכי לא מקבל אלא רובע ותו לא והוא הדין נמי לגבי חטי ושערי. וקשי' לרב קטינא: אמר רב הונא להיכא דאיכא יותר מרובע טינופת ובא לוקח לנפות כלומר לנקות מנפה את כולו. אפי' פחות מרובע: אמרי לה דינא. דמאן דיהיב זוזי אפירי שפירי קא יהיב. ואפילו הכי אי אית בה רובע טנופת לא טרח לנפות איניש ולהיכא דטרח בטלה דעתו אצל כל אדם ולא משגחינן ביה ומקבל בעל כרחו. אבל יותר מרובע טרח לנפות וכיון דטרח בכוליה ומנפה את כולו: ואמרי לה קנסא. דקנסינן ליה משום דרובע שכיח בפירות יותר מרובע לא שכיח והואיל דאיכא יותר מרובע איהו הוא המוכר דעריב בהו בידים ממש משום אונאה וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה ומנפה להו: מיתיבי סאה שיש בה רובע ממין אחר חשיב כלאים וימעט. משום דאפי' חטי ושערי חשיב כלאים מדרבנן: סברוה דרובע דכלאים בדין יותר מרובע דהכא דמי דהכי דיותר מרובע גבי מקח וממכר חשיב גבי כלאים נמי. וקתני ימעט עד דליתא רובע. ולא מכל וכל ימעט. הכא נמי להיכא דאיכא יותר מרובע ימעט הטנופת היותר עד רובע. וקשי' לרב הונא דאמר הבא לנפות מנפה את כולו לא רובע דכלאים לא הוי כיותר מרובע אלא כרובע דהכא דמקח וממכר דמי דמקבל עליו: אי הכי אמאי קתני ימעט. ליהוי כפחות מרובע ולא יצטרך למעט: משום דחומר דכלאים שאני דאיסור הנאה:

מסורת הש"ס

א) מ"ק ו. כלאים פ"ב מ"א, ב) [ב"ק פ.], ג) [כי תלא כב ע], ד) ר"מ, ה) לגזלן ר"מ, ו) [ב"ק נח. ועי' תוס' הוא דקאמר השורף שטרו של חבירו פטור דאמר ליה ניירא קלאי מינך], ז) [כלאים להדיא דפירש דכלאים כלאי זרעים וכו' ומותרין באכילה וכ"ש בהנאה].

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה נותן בו' היא פסקינן הלכתא בב"ק. קשה לי הא מבה דמשתמע הוא דהכא דהוה מוכר בב"ק דהשורף שטרותיו של חבירו פטור, ומש"ש הזורע כלאים לחלק ולתת לקדוש מהרש"א:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נותן וכו' אלא לגזלן ליפטר: (ב) בא"ד שטרותיו של חבירו דפטור ליה רבה התם דהתם ניירא בעלמא: (ג) ד"ה סאה וכו' משמע שכבר נזרעו ור' יוסי:

מוסף רש"י

נותן לו דמי חטין. שאין דרך לגזורן וכן נמכרין כתוך הפסולת (ב"מ לח.). שיש בה רובע. רובע הקב. אחד מכ"ד בסאה. ימעט. שאם זרע רובע הקב ימעטנו ויעקרנו (מו"ק ו:).